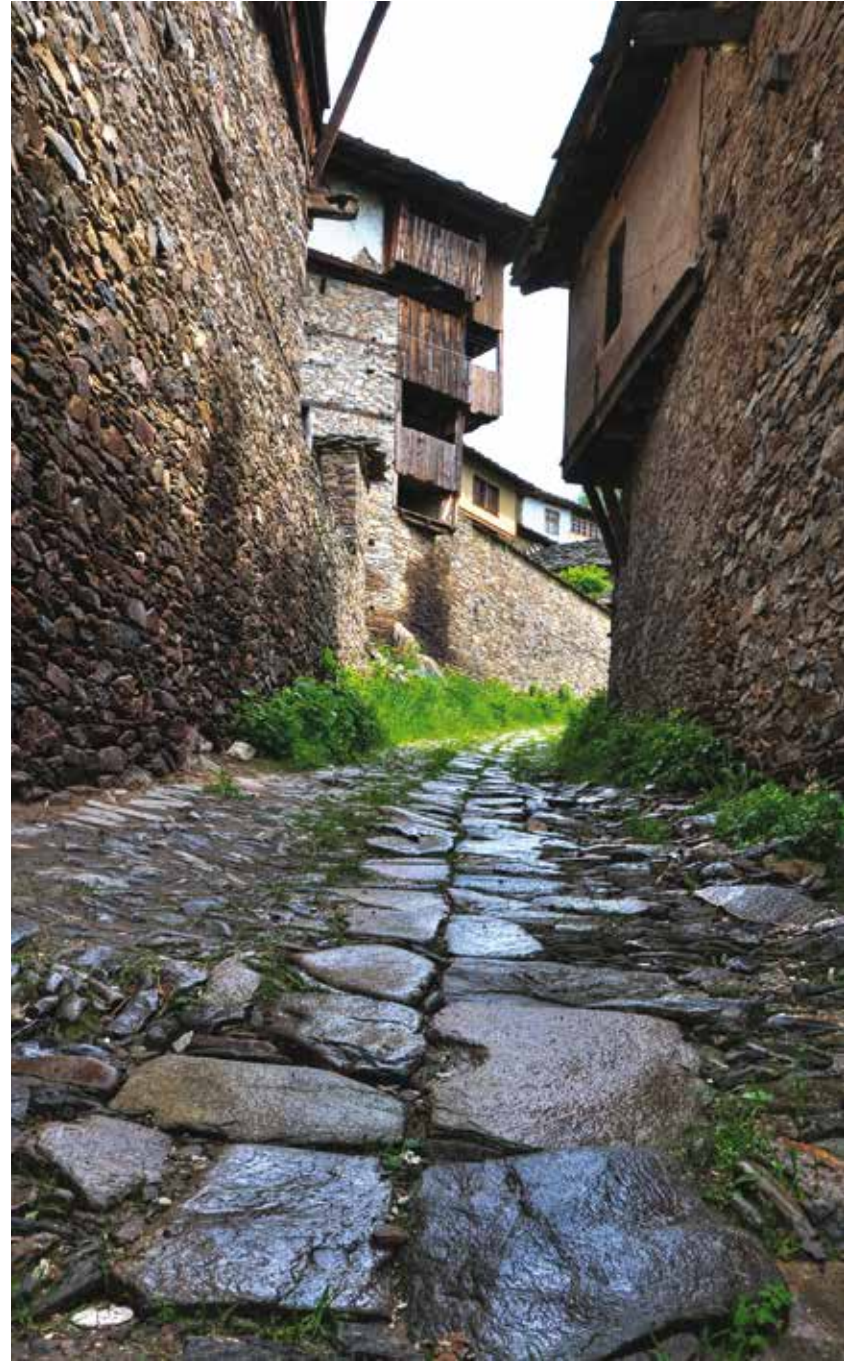

БАВЕН ТУРИЗЪМ

В БЪЛГАРИЯ

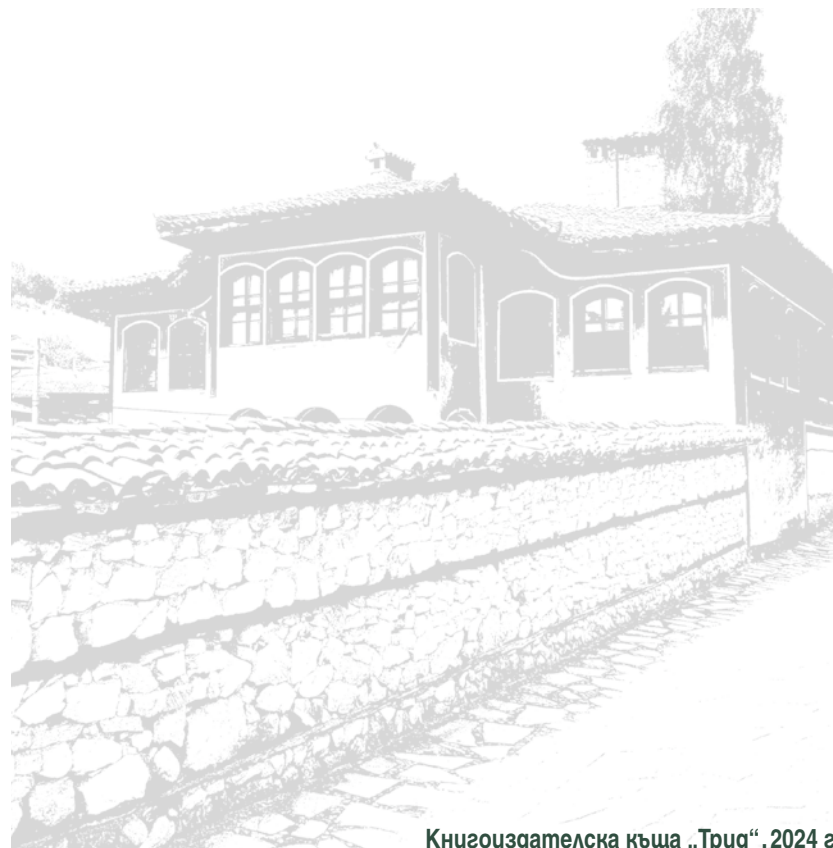
БАВЕН ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ

В книгата са използвани снимки от архива на вестник „24 часа“

© Иван Михалев, текст и снимки, 2024 г.

© Книгоиздателска къща „Труд“, дизайн на корицата, 2024 г.

© Книгоиздателска къща „Труд“, 2024 г.

Книгоиздателска къща „Труд“, 2024 г.

Carpe diem*

„Забави, забави... По-полека. Забави. Забави“ – пее Стефан Вълдобрев в своята популярна песен.

Животът днес е твърде забързан и хората все по-малко успяват да му се наслаждават. Това важи не само за ежедневието, но и за ваканциите ни. Краткото време за почивка обикновено се използва за преследване на дестинации и забележителности.

В последните 10 години по света набира популярност друга тенденция – на т.нар. бавен туризъм, наричан още „алтернативен“, „здравословен“, „селски“, „еко“ или „зелен“. Това е цялостна концепция за пълноценна почивка, лишена от динамиката и стреса на масовия туризъм, чрез забавяне на темпото и наслаждаването на „малките удоволствия“, като избягване на масовите курорти и големите градове и заместването им с разходки възможно най-близо до природата, опитването на вкусна храна, сготвена от местни домакини с продукти от домашното стопанство.

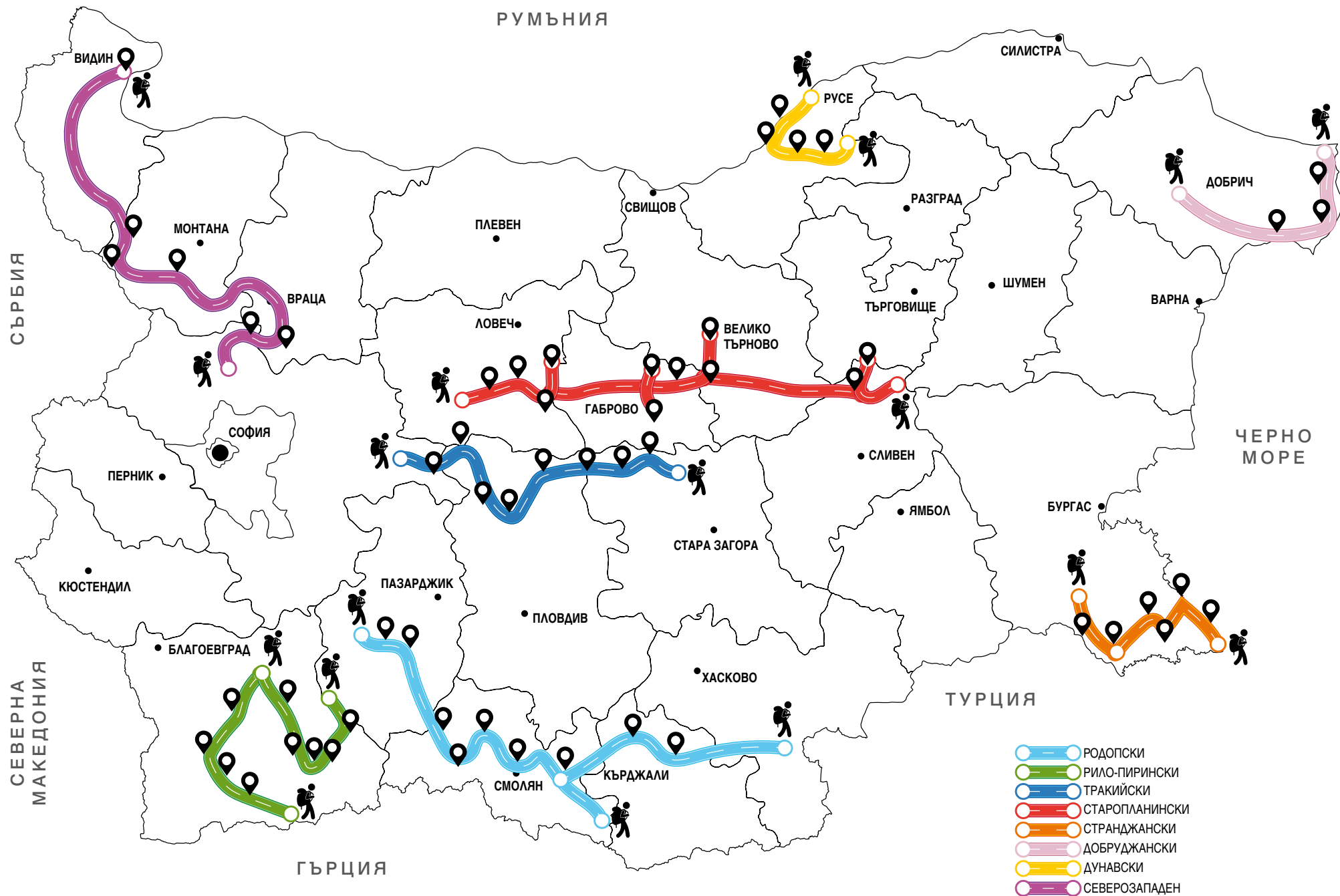
Първоначално тази концепция намира израз в движението за „бавно хранене“, появило се в Италия през 1986 г., когато привърженици на висшата кулинару излизат на протест в Рим срещу една от големите глобални вериги за бързо хранене. По-късно отново в Италия, а по-късно и в много други страни по света, се появяват и „бавните градове“.

Връзката с храната е важен елемент в развитието на „бавния туризъм“. Този вид почивки задължително включват дегустации на вкусна и здравословна храна, която носи удоволствие и наслада, възпитава вкусове и събужда сетивата и се приготвя с домашно произведени автентични продукти от местни ферми.

България е отличен избор за хора, които предпочитат да „забавят темпото“ и да заменят курортния туризъм с пътешествие из селски райони, където могат да усетят истинската атмосфера на страната. Избраните седем маршрута в този пътеводител са само част от възможностите, които страната предлага.

Сега е моментът да скъсате с рутината и да планирате вашата алтернативна ваканция в България. Или, както пее Стефан Вълдобрев: „Поогледай се. Послушай. Поразпитай. Помълчи. Потанцувай си. Почакай. Наслади се на момента“.

* Грабни момента, живеи за мига (лат.).

РОДОПСКИ

Меандърът на река Арда при село Русалско

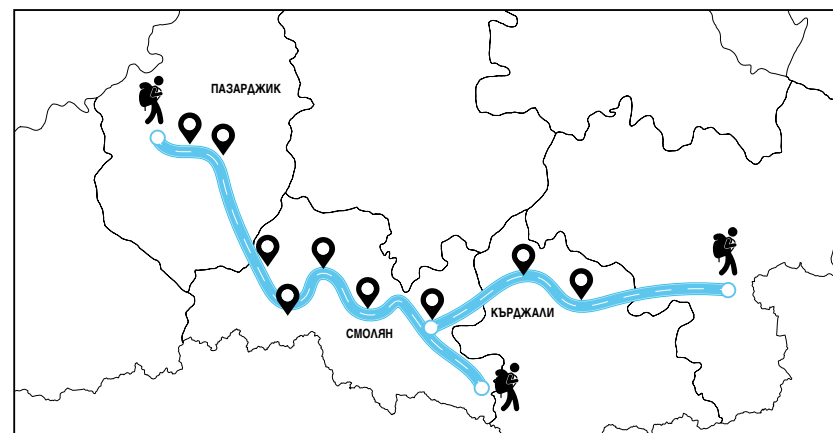
Язовир „Кърджали“

Родопските язовири разкриват алпийски гледки

„Швейцария на Балканите“ – това би си помислил човек, който за първи път вижда родопските язовири „Доспат“, „Въча“, „Голям Беглик“, „Широка поляна“, „Батак“, „Кърджали“. Родопските села и градчета по крайбрежията им примамват с живописни гледки, чист въздух и спокойствие, които по нищо не отстъпват на най-реномираните алпийски курорти. Към това трябва да прибавим и гостоприемството на местните жители, което е характерно за целите Родопи.

Ще се уверите в любезното отношение на хората в този край, ако отседнете за уикенд или седмица в някой от многото семейни хотели и къщи, пръснати по бреговете на някой от язовирите. Тук може да опитате вкусни гозби, сготвени по традиционни местни рецепти. През деня може да си наемете лодка за разходка или риболов, да карате колело или да изкачите някоя екопътека в планината.

Доспат е градче в сърцето на Родопите – на около 200 км от София. Жителите му са благословени с красива природа. Съчетанието на вода, вековни иглолистни гори и красиво малко островче в единия край на язовир „Доспат“ прави гледката неповторима. Климатът тук е по-особен – заради силно пресечения релеф пролетта настъпва късно, лятото е прохладно, а есента топла. Вследствие на беломорското влияние по поречието на Доспатска река зимата е мека. Ако го посетите

Язовир „Доспат“

Язовир „Въча“

през лятото, ще можете да се наслаждавате на красиви гледки и да хапнете доспатска пъстърва, току-що уловена от няколкото рибарници в **язовир „Доспат“**. Мястото е истински рай за любителите на риболова и водните спортове.

На същия язовир, но от другата страна, се намира живописният град **Сърница**. Само на десетина минути от града, в местността Орлино, има много хотели и вили с гледка към язовира, обградени от зеленина – вековни борови гори и широки поляни. Чистия въздух няма нужда да споменаваме. Той се подразбира, когато става дума за Родопите. Хотелите и къщите за гости в района предлагат много възможности за забавление – лов, риболов, разходка с лодка из язовира, спа процедури, масажи.

Съседният **язовир „Голям Беглик“** е място, където също може да си подарите приказна ваканция сред девствена природа. В местността Чатъма има изградено селище с пъстроцветни къщички, които се отдават под наем. Това не е място за туристи, а за пътешественици и откриватели. Няма да го откриете в Booking.com или други сайтове за резервации. Тук няма all inclusive хотели с wi-fi, телевизия и СПА. Но има нещо много по-ценно – природа! Красива, божествена родопска природа! Можете да наемете кану или каяк и да изследвате на воля живописните заливчета и островчета в язовира.

Съсем наблизо е **язовир „Широка поляна“**, който е сред най-красивите в България. Обграден от вековни борови гори, той привлича с кристално чистия си въздух и гледките като от картички. Брегът му е много интересно нагънат, заради неравния терен отстрани изглежда така, сякаш е съставен от множество малки язовири. Десетките малки заливчета осигуряват уединение на почиващите. В топлите месеци на годината тук е пълно с палатки и хора, които обичат почивката сред девствена природа. Ако не сте любители на дивото къмпингуване, може да наемете някоя от островърхите дървени къщички във вилното селище, намиращо се на източния бряг.

Язовир „Въча“ също предлага алпийски гледки. Заобиколен е от всички страни от високи планини и хълмове, а по бреговете му е пълно с романтични хотелчета и вили, сгушени сред буйна широколистна растителност. Това е малък оазис на спокойствие и тишина, намиращ се само на час и половина от София. Идеално място както за семейни почивки, така и за романтични ваканции далеч от шума на града. Мястото е любимо на почитателите на риболова. Сред атракциите му са и двайсетината плаващи къщички, които са построени върху понтони. Някои от тях могат да се наемат за нощувки.

Язовир „Батак“ не е от най-големите язовири в България, но е един от най-красивите. Намира се в Западните Родопи, в близост до Пазарджик. Той осигурява прекрасни условия за почивка сред природата с възможност за риболов и практикуване на различни водни спортове – разходки с водни колела, лодки, джетове. В западния му край е изграден планинският курорт **Цигов чарк**. В тази част на язовира пейзажът се допълва от красиво необитаемо островче, което разчупва пейзажа и придава много романтика на мястото. По брега има множество вили и семейни хотели, които предлагат нощувки с гледка към островчето.

На около 12 км от язовир „Батак“ се намира курортът **Велинград**, известен със своите близо 80 минерални извора. Заедно с мекия планински климат и красивата природа те превръщат курортното градче в една от най-популярните туристически дестинации в България. Заради своите природни дадености Велинград е определян като „Спа столицата на Балканите“. Най-голямата природна забележителност в града е езерото Клептуза, което се пълни с вода от най-големия карстов извор в България, носещ същото име. Той е малко чудо на природата, тъй като водата в него целогодишно е с температура 8 градуса.

В съседство до Велинград се намира градчето **Ракитово**, известно със старата си часовникова кула, която е почти на век и половина. Построена е през далечната 1872 г. и часовникът ѝ все още работи!

Часовниковата кула в Ракитово

Езерото Клептуза във Велинград

Меандрите на Арда са сред чудесата на Източните Родопи

„Родопско море“ – така наричат **язовир „Кърджали“**. Разположеният по поречието на Арда водоем е необятен и предлага всякакви възможности за почивка и развлечения край брега. В района на село **Главатарци** има десетки хотели и къщи за гости, които предлагат настаняване. Там може да пробвате различни водни спортове – разходка с моторница по язовира, каране на джет, кану, риболов или просто да си почивате край басейна с коктейл в ръка.

Ако искате да видите „дивата красота“ на Родопите, непременно се насладете на меандрите на Арда. Част от тях се намират в района на язовир „Кърджали“. Меандри се наричат красивите извивки на речното корито под формата на подкова, които могат да бъдат наблюдавани от няколко намиращи се високо в планината села – **Стар Читак, Русалско, Любино**. Гледките към извиращата се река в подножието на планината са изумително красиви.

Красиви меандри на река Арда има и в района на **Маджарово** – бившо миньорско градче в близост до границата с Турция. През лятото то е любимо място за любителите на кану-каяка и водните спортове. Над Маджарово се издигат величествени скали, известни сред местните хора с името Кован Кая. Те са едно от последните убежища в Европа на белоглавия лешояд и на застрашения от изчезване египетски лешояд. Мястото е много диво и красиво.

Не пропускайте да се разходите с кола и до съседното село **Бориславци**. Пътят до него е един от най-живописните в България. Колите буквално се движат по ръба на дълбока тясна долина. Тя е заобиколена от планински хълмове, а в подножието ѝ извира снагата си река Арда.

Големият меандър на река Арда при Маджарово

Големият „завой“ на язовир Кърджали при село Стар Читак

Етнографският комплекс „Златоград“

Златоград е родопско градче, разположено в близост до границата с Гърция. То привлича туристи с добре направения Етнографски комплекс. Разходката из него е като пътуване във времето. Малките му магазинчета предлагат различни сувенири, произведени от български занаятчии.

Всеки майстор с радост ще ви посрещне в дюкяна си, ще ви обърне специално внимание и ще отговори на всичките ви въпроси. В района на комплекса функционират много работилници – терзийска, гайтанджийска, сарашка, ножарска, златарска, медникарска, резбарска, грънчарска и тъкачна.

Западните Родопи – красива природа и пълен релакс

Западните Родопи са известни и с китните села, в които човек може да се скрие за ден-два от големия град и да се отгаде на пълен релакс сред тишина, спокойствие и чист въздух.

„Перлата в короната“ е село **Ковачевица** – безспорно най-живописното село в Западните Родопи. Разположено е в близост до град Гоце Делчев, където река Места разделя Родопите и величествения Пирин. Селото е обявено за архитектурен и исторически резерват заради уникалните му къщи от камък и дърво, някои от които са на повече от 200 години. Те са по на няколко етажа, с широки чаргащи и са покрити с каменни плочи (тикли) вместо керемиди.

Уличките са тесни и стръмни, покрити с калдъръм. Уникалната родопска архитектура на Ковачевица е вдъхновявала поколения филмови режисьори, фотографи и поети. Някои наричат селото „Българския Холивуд“. То е било декор на повече от 20 игрални филма.

Село **Лещен** е съвсем близо до Ковачевица и в архитектурно отношение двете села много си приличат. То също е обявено за архитектурен резерват, заради запазените възрожденски къщи в типичен родопски стил – с бели измазани фасади, дървени тавани, високи дувари, покриви от камък (тикли). Лещен обаче има едно предимство пред Ковачевица – от прозорците на къщите в Лещен се откриват изумително красиви гледки към снежните върхове на Пирин.

Село Ковачевица

В селото се намират и няколко екокъщички, направени от слама, кирпич, дърво и други естествени материали. Най-старата и най-известна от тях е Глинената къща, наричана също „Дома на семейство Флинтстоун“.

Намиращото се наблизо село **Огняново** е също популярна туристическа дестинация заради многото минерални басейни, които се пълнят с естествено извираща топла вода от недрата на Родопите. Тук има и значително по-голям избор от хотели и места за настаняване, тъй като селото няма статут на архитектурен резерват.

В същия район на Западните Родопи е и село **Долен**, което не е толкова „туристическо“ като Ковачевица и Лещен, но също предлага автентична родопска атмосфера. То също е със статут на архитектурен резерват, а много от къщите му са паметници на културата. Те са с типичните бели фасади, внушителни каменни зидове, прозорчета, които надничат от издадените над улицата еркери, и покриви от каменни плочи. Някои от тях са реставрирани и са превърнати в семейни хотели, които предлагат всички удобства. Селото също е било декор на много игрални филми.

Домът на семейство Флинтстоун в село Лещен

Село Лещен

По стъпките на митичния Орфей

Косово е очарователно селце в Родопите, намиращо се на 45 км от Пловдив, като отбивката е от пътя за Смолян. Селото пленява с тишината, спокойствието и красивата си архитектура. Състои се от няколко махали, разхвърляни по хълмовете, с типичните родопски къщи, до които се стига по стръмни калдъръмени улички. Постоянните жители на село Косово са едва осем души. През лятото обаче то се пълни с туристи, много от които чужденци.

Момчиловци е село, разположено близо до местността Рожен. То примамва с чистия си въздух, красива природа и възможност за истински релакс високо в планината. Това е едно от най-големите села в Родопите – по официални данни в него живеят 1284 души. В селото има няколко семейни хотела и къщи за гости, които ще ви посрещнат с отворени обятия и ще ви осигурят всички удобства за един незабравим уикенд. Момчиловци е подходящо за посещения и през зимата. Съвсем наблизо се намира спортният център „Картола“, където могат да се карат ски и сноуборд. На половин час път с кола пък е курортът Пампорово.

Широка лъка е от онези селца, които ще ви накарат да се влюбите завинаги в Родопите. Щом веднъж се докоснете до красотата на тази магическа планина, споменът за нея ще ви следва цял живот и ще ви кара да се връщате при нея отново и отново. През по-голямата част от годината тук времето сякаш е спряло. Никой за никъде не бърза. Тишината и спокойствието на местните хора могат напълно да изчистят съзнанието ви от стреса, а чистият планински въздух ще ви зареди с енергия.

Село Момчиловци

Село Косово

Може с часове да се разхождате из тесните калдъръмени улици и да разглеждате красивите възрожденски къщи, изградени в типично рогопски стил – двуетажни, с еркери и вътрешно дървено стълбище. Повечето стаи са широки, с дървени миндери до стените и малки прозорци. Селото е подходящо и за по-дълги ваканции. От него тръгват десетки екопътеки до красиви местности и съседните рогопски села като Гела, Стикъл, Солища или Стойките.

Гела е друго китно селце в Рогопите, намиращо се на близо 1500 м надморска височина. Това е едно от трите най-енергийни места в България, наред с Рупите и Кръстова гора. Според местните свежият планински въздух и уникалният вятър фьон, идващ от Егейско море, са заредени с отрицателни йони, което прави престоя в селото изключително благоприятен, особено за хора с болни бели дробове. Гела е и едно от най-слънчевите места в Европа с над 280 слънчеви дни в годината. Селото е обградено от тучни поляни и гори, които изобилстват от диви плодове и билки. От тях се разкриват пленителни гледки към околните върхове – Голям Перелик, Орфей, Снежанка и Турлата. От селото тръгват дузина екопътеки.

Солища е селце в подножието на връх Перелик. Тук няма да срещнете голям туристопоток като в съседните села Широка лъка и Гела, макар че условията за почивка и разходки в планината са почти същите – чист въздух, девствени гори, много поляни и интересни местности за обхождане. В селото има няколко семейни хотела и къщи за гости, които предлагат нощувки. Сутрин ще ви буди кукуригането на петли и ще закусвате с вкусни рогопски катми, приготвени от гостоприемните домакини. Вечер пък ще броите звездите под музикалния съпровод на щурците.

Триград е китно рогопско село, което се намира почти на границата с Гърция. Мястото се свързва с мита за тракийския герой Орфей, който се спуснал в царството на мъртвите, за да търси своята любима Евридика. Според местните вярвания Орфей е стигнал до подземните владения на Хадес именно през намиращата се наблизо пещера, наречена Дяволското гърло. Поради това всяка година в Триград се провежда фестивалът „Орфически мистерии“, който съчетава древни езически ритуали с кукерски шествия и рогопски песни.

Пътят за селото минава през **Триградското ждрело** – величествен 7-километров пролом, който Триградска река е издълбала в продължение на милиони години в мраморните скали. Пътуването по него е възбудяващо и ще ви остави без дъх. В ниската си част (преди същин-

Село Гела

Триградското ждрело

ската част на ждрелото) пътят минава покрай пасторални картини, каквито не можете да срещнете другаде – зелени поля, цъфнали дървета, разорани ниви и стада, които пасат на воля.

Ако искате да опитате вкуса на Рогопите, няма как да пропуснете и **Смилян**. Селото е прочуто в цяла България със смилянския боб. Егрият салатен фасул е символ и основен поминък на местното население. Но това не е единствената причина да посетите селото. То е известно с красивите гледки, чистия въздух и гостоприемството на местните хора. Сред забележителностите му е старата кула, строена по турско време за наблюдателница, преустроена в часовникова след Освобождението.

Рогопската кухня е божествена

Вкусната храна е запазена марка на Рогопите. Специалитет № 1 в нея е **рогопското чевърме** – цяло агне, изпечено на бавен огън. Шишът с агнето се върти бавно и месото се пече от топлината на намиращия се на около 30–60 см от него огън.

Друго популярно ястие е прочутият **рогопски пататник**. Приготвя се в почти всяка къща в Рогопите, като рецептата варира. Може да бъде опитан в повечето заведения заедно с други популярни ястия като **катми**, **качамак** и **клин**.

Споменатият вече **смилянски боб** също е емблематичен за селата в Рогопите. Заради многото реки и язовири тук може да опитате вкусна прясна риба – **пъстърва**, **сом** или дори **есетра**.

Не пропускайте да опитате **рогопска брънза** – вид сирене, което се приготвя само в този край на България.

РИЛО-ПИРИНСКИ

По пътя за Банско

Мелник

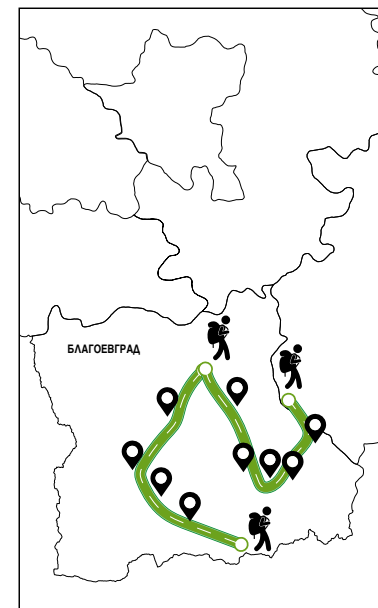
Мелник омагьосва с виното и природните си забележителности

Рила и Пирин са двете най-високи български планини. Заедно с долините на реките Струма и Места те образуват един изключително впечатляващ район, в който се намират някои от най-живописните села в България. Освен да се настаните в стара къща и опитате ястия по стари рецепти, тук може да се отгледате на различни занимания – лов, риболов, конна езда, рафтинг, каране на велосипед, изкачване на екопътеки, събиране на билки и гъби и какво ли още не.

Районът на **Сангански** и **Мелник** е чудесен избор за хора, които търсят забавна и релаксираща почивка сред красиви пейзажи. Долината на Струма е едно от най-живописните кътчета на България, неслучайно определяно от мнозина като „Българската Тоскана“. Тук има много семейни винарни, които предлагат дегустации и винени турове. Ще ги откриете в села като **Хърсово**, **Кромидово**, **Капатово**, **Зорница**, **Логодаж**.

Самият град **Мелник** също е отлична дестинация за „бавна ваканция“. Най-малкият град на България, със своите едва 300 жители, съчетава едновременно природни красоти, богата история, вкусна храна и хубаво вино. Мястото впечатлява с магичния чар на прочутите мелове – причудливи пясъчни скали, приличащи на гигантски стражи, които опасват градчето.

Забележителни са и красивите мелнишки къщи, строени през XVIII и XIX век във времената, когато Мелник е бил населен от богати фамилии, занимавали се с винопроизводство и отглеждане на тютюн. В залеза на Османската империя мелнишкото вино е било прочуто из цяла Европа, а много

Роженският манастир

Тунелът на пътя Любовище–Рожен

от къщите на богатите местни търговци и до днес стоят непо-
кътнати в Мелник.

Механите в Мелник и съседното село **Рожен** привличат с битовото
си обзавеждане и автентична възрожденска атмосфера. Тук можете
да опитате едни от най-интересните местни ястия и деликатеси, за-
пазени през вековете. Загължително е с вкусната храна да изпиете и
чаша мелнишко вино.

Не пропускайте да се разходите до **Роженския манастир** – най-го-
лемия християнски храм в Пиринския край. В него се пази копие на чу-
дотворна икона от Атон. До манастира може да стигнете с кола, но
може и пеш по живописна екопътека, тръгваща от последните къщи
на Мелник. Тя прекосява някои от най-красивите местности с гледки
към пясъчните мелове.

Банско е гурме дестинация № 1 в България

Зимният курорт **Банско** е прочут по цял свят със своите ски писти,
на които се провеждат дори състезания от Световната купа. Градът
под върховете на Пирин обаче има и друго лице – на целогодишна гурме
дестинация. Механите на Банско се славят като едни от най-добрите
в България. Тук, както и в **Разлог**, **Добринище** и околните селища в ре-
гиона, ще откриете истинско гостоприемство, вкусна храна и много
забележителности и атракции.

Една от тях е Паркът за танцуващи мечки край **Белица**. В него
живеят над 20 мечки, освободени от дългогодишно робство. В продъл-
жение на десетилетия те са били заставяни да забавляват с „танци“
туристите по черноморските ни курорти и големите градове. Сега спа-
сените мечки са получили шанс за нов живот в условия, които наподо-
бавят тяхната естествена среда. Паркът е с площ от 120 000 кв.м. Той
предлага на своите обитатели гъсти гори и хълмове, където могат да

Стенопис от църквата в село Добърско

Село Добърско

се скитат на воля и да се усамотяват, поляни със специално проектира-
ни слънчеви места за почивка, езерца за плуване и изкуствени бърлози
за онези животни, които не успяват да си изкопаят сами обиталища.

Наблизо се намира живописното село **Добърско**. Къщите му са раз-
положени стъпаловидно по склоновете на Рила. От техните прозорци
и тераси се открива величествена гледка към Пирин и долината на
Места. Селото е известно най-вече с уникалната си църква, в която
се намират, по думите на местните хора, единствените стенописи,
изобразяващи Исус Христос на борда на „космически кораб“. Храмът
е със статут на паметник на културата с национално значение и е
предложен за включване в Списъка на ЮНЕСКО за световно културно
наследство.

Не пропускайте да се отбиете в село **Горно Драглище**, където
може да опитате автентични продукти от Разложкия край, сготвени
с много любов от Дешка Кротева. Нейната къща за гости предлага на
гостите не само да опитат, но и да се включат в готвенето на храна-
та. Всичко се приготвя с продукти, отгледани в двора на къщата или
у роднини. Ще научите как се готви чумлек, шупла и суи чушчи. Може
да усвоите умения като тъкане на „разбой“ (стан), предене на хурка,
плетене на пет куки и др.

На гости на Неврокопския край

Неврокопският край заема най-южната част на Пирин и Западните
Родопи по течението на река Места. Ако искате да се скриете от
света за ден-два, като спите в автентична възрожденска къща сред
спокойствие и тишина, то вашето място е **Делчево**.

Това живописно пиринско село предлага едновременно красива при-
рода, чист въздух, изящна възрожденска архитектура и пълен релакс
далеч от туристопотока на популярни дестинации като Ковачевица
и Лещен.

Село Делчево

Делчево е разположено между три върха в Пирин, на 8 км от общинския център Гоце Делчев. Повечето от къщите в селото са обявени за паметници на културата. Те са разположени амфитеатрално по склоновете на планината, а тесните улочки са покрити с калдъръм.

От селото тръгват няколко екопътеки, които предлагат приятни места за пикник сред природата. Вечерите можете да прекарате в местните механи.

Недалеч от Делчево се намира Ваканционно селище „Омая“ – друго райско кътче, подходящо за бягство от града и спокойна почивка сред природата. Разположено върху площ от 500 дка в полите на планината Славянка (турското ѝ име е Али Ботуш), в близост до границата с Гърция, екоселището буквално „омайва“ всеки посетител с естествената си природна красота и с уникалния си дизайн.

Всеки детайл тук е проектиран с вкус и разположен на точното място – от екокъщите до мебелите, шезлонгите, барбекюто и зоната за отдих пред басейна. Приказната атмосфера се допълва от две езера, гори, поляни и множество причудливи скали. Комплексът има седем къщи, ресторант, открит басейн, бар, няколко зони за отдих и барбекю.

Въпреки привидно „примитивните“ къщи „Омая“ предлага истински петзвезден лукс. В същото време гостите на комплекса получават

Ваканционно селище „Омая“

Ваканционно селище „Омая“

възможността да се слоят изцяло с природата. Можете сами да си набавите продуктите за обяд или вечеря, като наберете гъби в гората или уловите риба. Любезните домакини ще ви ги приготвят и сервират. Предлагат се също разходка с лодка или водно колело, тенис на маса и много други развлечения.

Нафпавок

Районът на Банско и Разлог се славят с едни от най-вкусните български деликатеси. Един от тях е нафпавокът – сушено, добре отлежал деликатес, който се прави от векове в Горно Драглище, Долно Драглище, Добърско, Бачево и други села от Разложкия край. Той се приготвя през декември. С кълцано свинско месо се пълни бабичка или дедец. То буквално се натъпква, което на разложки диалект е „нафпъва“. Задължително е да се ползва само най-хубавото месо от домашни прасета – рибица, плешка, бут. Реже се на малки парчета и се овкусява със сол, кимион, домашна чубрица, джоджен, риган, черен пипер. Кълцаното месо се тъпче в черво или дванайсетопръстника на прасето. Оставят го да се суши и отлежава на тавана поне 4 месеца и то върху решетки, за да се проветрява. После се заравя в пепел, която го консервира чак до края на лятото.

В Банско и региона могат да се опитат още много местни специалитети като **чомлек**, **капама**, **бански старец**, **бански суджук** и **кървавица**. Ястията се приготвят бавно, часове наред, най-често в глинени гърнета, за да се постигне перфектен вкус.

ТРАКИЙСКИ

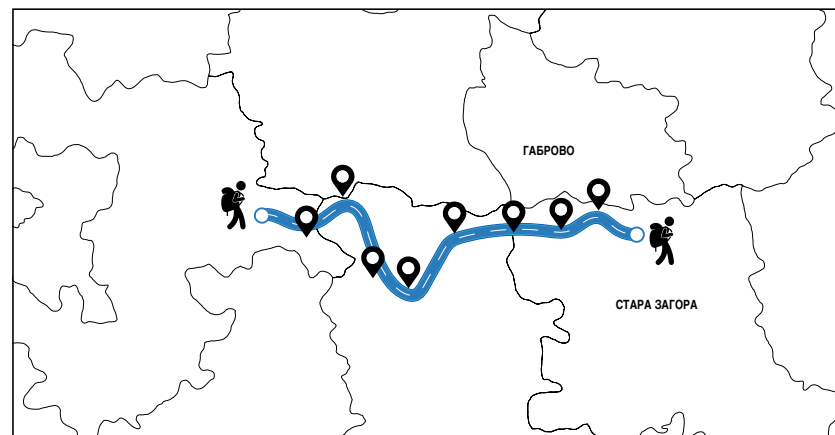
Комплекс „Дамасцена“

Незабравимо пътешествие в Горнотракийската низина и Долината на розите

Горнотракийската низина е обширен район по средното течение на Марица, между Средна гора, Родопите и Сакар. На север от Средна гора и на юг от Стара планина се редуват низ от котловини, част от които са известни и като Розовата долина – мястото, където се отглежда прочутата в цял свят маслогайна роза – една от емблемите на България. Повечето населени места в долината са свързани от Подбалканския път – най-дългия автомобилен път в България (508,5 км), свързващ ГКПП Гюешево, столицата София и най-големия морски град на юг от Стара планина – Бургас.

Пътешествието по този маршрут може да направи ваканцията ви в България наистина незабавима. Ще разгледате подбалкански градчета и села със славна история и интересни забележителности, а местните хора ще ви спечелят с гостоприемството си.

Чавдар е образцово село, разположено в малка живописна долина на брега на река Тополница. Скътано в полите на Средна гора, селото се радва на чист въздух, асфалтирани улици, ремонтирани тротоари, централен парк с алпинеум, нови пейки, работещи чешмички, детски кътове, спортни площадки и други „екстри“, на които могат да завидят повечето градове в България. А ако се качите на някой от хълмовете над селото, пред очите ви ще се разкрият пасторал-

Тучни зелени ливади край село Чавдар

Неолитни жилища край село Чавдар

ни картини, сякаш рисувани от импресионист – тучни зелени ливади, цъфнали овошки и стада овце, които пасят на воля. Най-големите забележителности на селото са Археологическият парк „Тополница“, с реконструирани пет раннеолитни жилища, и красив храм, от който се открива красива панорама към селото и билото на Стара планина.

Разположеното в полите на Средна гора градче **Копривщица** привлича туристи най-вече с богатата си история и своето героично минало. Градът има над 380 архитектурни и исторически паметници. Сред тях са шест къщи музеи, начело с родните домове на революционерите Георги Бенковски и Тодор Каблешков. Внимание заслужава и църквата „Успение Богородично“, чиито камбани през 1876 г. възвестяват избухването на Априлското въстание. Недалеч от нея е мостът „Първата пушка“ (Калъчевият мост). Тук на 20 април 1876 г. е изстрелян първият куршум, който дава началото на най-значимото събитие в националноосвободителните борби на България. Разходката из Копривщица е приятна през всички сезони. Кокетните възрожденски къщи, тесните калдъръмени улички, чистият въздух и красивата природа, в съчетание с гостоприемството на местните хора, ще ви накарат да се връщате тук отново и отново.

Хисаря е градче, което привлича туристи най-вече с лечебните си минерални извори, които са повече от 20. Водите им са с различна температура, химичен състав и лечебни свойства. Славата им по све-

Копривщица

Хисаря

та се носи от векове. Доказателство за това са разкритите останки от римски бани в града – наследство от времето, когато днешните български земи са били част от Римската империя. Останки от термите на древния Диоклецианопол (римското селище, върху чиито руини е изграден Хисаря) може да бъдат разгледани и днес. Не по-малко впечатляващи са и крепостните стени на града, които са едни от най-добре запазените късноримски отбранителни крепостни съоръжения на територията на България.

Близко до Хисаря се намира село **Старосел**, прочуто с тракийските си храмове и мегалити. До него, в Четиньова могила, е открит храм – част от голям тракийски култов център от V–IV век пр.Хр. Размерите на кръглото помещение на храма (с диаметър 5,3 м) и пространственият план на гробницата подсказват, че тук е бил погребан обожествен владетел. Изграждането на внушителното съоръжение, за което са били използвани над 4000 големи дялани каменни блока, е било по възможностите само на силен, влиятелен цар. Ето защо археолозите предполагат, че това е гробницата на тракийския владетел Ситалк. В селото също има минерални извори, както и голяма винарска изба.

По пътя за Старосел неминуемо ще минете през **Старо Железаре** – селото, което се прочу по цял свят със своите графити. Те впечатляват с красивия си рисунък и свежо чувство за хумор. Главни герои в тях са световни политици като Доналд Тръмп, Ангела Меркел, Еманюел Макрон, артисти, местни жители и др. Само тук може да видите как бившият американски президент Доналд Тръмп държи реч пред крави или как Еманюел Макрон суши суджуци.

Друга интересна дестинация по този маршрут е **Сопот** – подалбанско градче, родно място на Патриарха на българската литература Иван Вазов. Неговата родна къща е превърната в музей и е една от най-посещаваните забележителности. Не пропускайте Етнографския и занаятчийски център „Сопотски еснаф“, където наследниците на

Гробницата на Ситалк край село Старосел

Старо Железаре – селото на графитите

Къщата музей на Иван Вазов в Сопот Калофер – градът на Христо Ботев

стари майстори демонстрират уменията си пред очите на туристите. Продукцията на майсторите от занаятчийския еснаф е разнообразна – гървопластики, гравирани огнестрелни оръжия и ножове уникати, гърворезба и инкрустации по ловни приклади, ръчно направени лули, картини и икони. Сопот се утвърждава и като център на летателните спортове в България.

В съседният град **Карлово** – родното място на Апостола на свободата Васил Левски, освен къщата музей на революционера и историческият музей в града, внимание заслужават и възрожденските къщи в Архитектурния туристически комплекс „Старинно Карлово“. От градчето тръгват десетки екопътеки в Стара планина, които отвеждат до красиви водопади и планински хижи.

Задължителна спирка по пътя е и град **Калофер** – родното място на поета революционер Христо Ботев. Сред забележителностите на градчето са къщата на Ботев, Даскал-Ботювото училище, Калоферският мъжки манастир „Рождество Богородично“, както и екопътеката „Бяла река“, част от едноименен комплекс, включващ още бивак и детски център за оцеляване сред природата. Тя е една от най-красивите и интересни екопътеки в България. От мостчетата над Бяла река може да се насладите на бурните ѝ води. Ако сте поели по този маршрут в началото на пролетта, когато водите на реката прииждат от снеготопенето в Балкана, ще видите и множество пълноводни водопади.

България е сред лидерите в света по производство на розово масло. Този вековен традиционен поминък е дал името на Розовата долина, включваща Карловската и Казанлъшката котловина.

Едно от местата, където може да се потопите в тайните на розопроизводството, е казанлъшкото село **Скобелево**. То се намира в полиите на Стара планина, близо до Павел баня. Комплекс „Дамасцена“ край селото включва съвременна розоварна и богата етнографска експозиция. Тук може да видите гюлапана – примитивна инсталация за добив на розово масло от преди 300 години. Обширният двор на комплекса

Празник на розата в Казанлък

Комплекс „Дамасцена“ край село Скобелево

включва и красива градина с декоративни рози, езеро, изкуствен водопад, кът с лебеди и други екзотични птици, както и множество беседки и кътове за отгих, където може да поседнете и се насладите на гледки към Балкана и Средна гора.

Естествен завършек на този маршрут е **Казанлък**, смятан за столица на розопроизводството. В града има действащ Музей на розата с над 15 000 експоната, свързани с розите и розовото масло. Всяка година през юни в Казанлък се провежда Празникът на розата, който включва десетки изложби, концерти и други събития. Кулминация на тържествата е уличен карнавал, който събира хиляди участници и зрители от България и света. Живописни колони от жени, мъже и деца, облечени в пъстроцветни костюми, минават под аплодисментите на публиката по централната улица на града, предвождани от новоизбраната Царица Роза. Момичета в народни носии ръсят с розов цвят публиката в чест на цветовете и плодородието с благодарност за поминъка в Розовата долина.

Старожелезарски старец

Един от автентичните продукти, които може да опитате само в Тракия, е старожелезарският старец – колбас, който се приготвя по автентична рецепта в Старо Железаре. Всяка къща в селото приготвя този специалитет от едросмляно свинско месо и подправки, сред които задължително присъстват кимшон и копър. Подбалканът е известен и със своите биоферми, в които може да опитате най-вкусното сирене и кашкавал в България. В района на Карлово, по пасищата на Средна Стара планина, свободно се отглеждат биволи и овце от редки български породи. Затова и млечните продукти, произведени от тяхното мляко, са с уникален вкус.

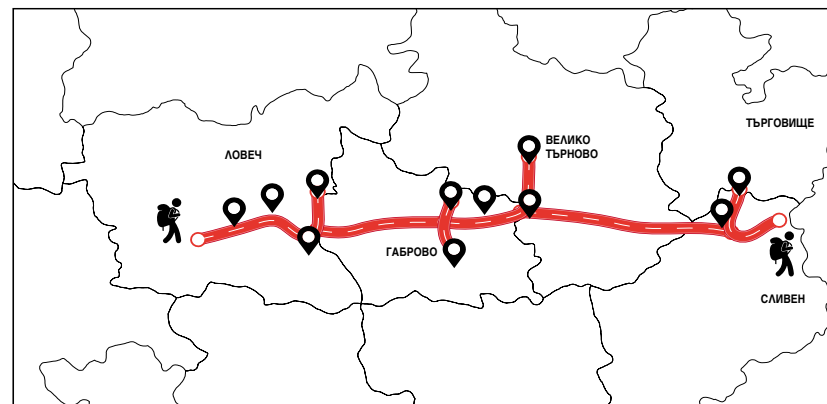
СТАРОПЛАНИНСКИ

Живописни села има и от двете страни на Балкана

Стара планина е не само най-дългата планина в България, но и естествена разделителна линия на страната. Планината пресича българската територия от край до край, разделяйки я географски на две части – Южна и Северна България. И от двете страни на Балкана ще откриете много живописни български села, които са идеални за бягства от шума и забързания ритъм на града. Някои от тях са архитектурни шедеuvre с къщи, архитектурни паметници от епохата на Възраждането. Други пък предлагат съвременни удобства и басейни с минерална вода и спа услуги. Общото между всички тях са красивата природа, чистият въздух и гостоприемството на местните хора.

Жеравна е едно от селата, които все още пазят духа на възрожденска България и е обявено за архитектурен резерват. Улиците са калдъръмени, а дуварите на къщите – зградени от камък. В селото са запазени над 200 гървени къщи, строени по време на османското владичество. Повечето са реставрирани и възрождени в автентичния им вид. Животът тук тече по-бавно, отколкото в останалата част на България. Заведенията в селото предлагат вкусни гозби по стари рецепти. Тук може да опитате вече позабравени лакомства като локум, бяло сладко и кафе на пясък.

Всяка година в предпоследния уикенд на август Жеравна става сцена на голям международен фестивал на народната носия. Сред ве-

Село Жеравна

ковна борова гора край селото се събират стотици почитатели на българските традиции, облечени в костюми от преди век и половина. В продължение на три дни те пеят народни песни и играят народни хорѐ.

Не пропускайте и намиращото се наблизо село **Мегден** – родното място на големия революционер и писател Захарий Стоянов. Голяма част от къщите в него са паметници на културата. На 2 км от селото се намира красивият водопад Сини вир, до който се стига по добре поддържана екопътека.

В същия район са село **Ичера**, с калдърѐмени улечки и много възрожденски къщи, както и град **Котел**, който има добре запазен стар квартал с около 110 възрожденски къщи. Вниманието заслужават Етнографският музей в града, Музеят на котленските възрожденци с пантеон на Георги Раковски, Галатанското училище и старинните църкви.

Китни села около старата столица Велико Търново също са предпочитани дестинации за „бавни ваканции“. Перлата в короната е **Арбанаси**, което попада в класацията на най-живописните български села. Намира се на скалисто плато, от което се разкрива прекрасна гледка към старата българска столица и историческите хълмове Царевец и Трапезица. В селото са запазени около 300 каменни къщи и църкви със самобитна архитектура от XVII и XVIII век. Дворовете им са пълни със зеленина. Идеално място за усамотяване и бягство от стреса на големия град. Събота и неделя обикновено е пълно с туристи, които

Село Арбанаси

Град Елена

окупираат ресторантите и механите. През останалите дни селото е тихо и спокойно.

Намирацията се близо до Велико Търново град **Елена** очарова с богатата си история, възрожденския си дух и... кулинарни традиции. Не пропускайте да опитате еленски бут – българския аналог на италианското прошуто и испанския хамон.

Самоводската чаршия

Самоводската чаршия, известна още като улицата на занаятите във Велико Търново, е задължителна спирка за туриста. Улицата е съхранила духа и спомена за възрожденските занаятчийски чаршии. Тук може да видите стари занаятчийски работилници – грънчарска, орѐжейна, бакърджийска, резбарска, иконописно ателие, тъкачница, шекерджийница, работилница за кадаиф и фурна, както и множество магазини за сувенири, галерии, антиквариати и кафенета. Архитектурния ѝ облик допѐлват каменни дувари с големи дзвукрили порти, стари търновски къщи с джамали (зидани печки), чардаци и балкони, както и фурни за симиди, пѐрленки, кравайчета и писмет.

Габрово и регионът също предлагат отлични условия за селски туризъм. Начело в списъка с интересни места е **Боженци** – село, което сякаш е излязло от приказките.

То е единственото село, изцяло запазило облика си от епохата на Възраждането. Малкото му къщи са изградени напълно в традиционния възрожденски стил – на два ката (етажа), с големи чардаци, ковани дървени порти, каменни покриви и дърворезби по таваните. Покрай тесните калдърѐмени улечки се издигат високи каменни зидове, заг

Село Боженци

Село Костенковци

Архитектурно-етнографският комплекс „Етър“

които са скрити дворовете на къщите, потънали в зеленина. Прохладният планински въздух, идващ от северните склонове на Стара планина, допълва усещането за идиллия.

Костенковци е друго село, уютно сгушено в Габровския Балкан. Обградено е от гористи хълмове, което е причина въздухът тук да е идеално чист, а лятото – прохладно. Мястото е идеално за уикендови бягства и кратки ваканции, тъй като е почти напълно изолирано от цивилизацията. Има няколко семейни хотела и къщи за гости, които предлагат нощувки.

Архитектурно-етнографският комплекс „Етър“

„Етър“ е единственият на Балканите етнографски музей на открито. Това място е като машина на времето. Попаднете ли тук, все едно сте се върнали век и половина назад. Ще видите предосвобожденското лице на Габрово с възрожденски къщи, занаятчийска чаршия с работилнички, черква с килийно училище. Всички те са запазени или възпроизведени във вида, в който са съществували по онова време. „Етър“ е място, където можете не само да видите, но и да вкусите миналото. В шекерджийницата се продават захарни петлета, различни видове халва и сусамки, локум и бяло сладко, направени по стара технология и носещи аромата на отминали времена. Не пропускайте да опитате прочутите етърски симиди, които се правят по оригинална рецепта и са много вкусни.

Трявна

Трявна е най-красивият български град. Всичко в него е толкова хармонично изградено, поддържано и красиво, че ти се иска да не го напуснеш. Започнете обиколката си из него от площад „Капитан Дядо Никола“, който ще ви очарова с възрожденската си атмосфера. Тук са средновековната черква „Св. архангел Михаил“ с великолепия си резбован иконостас, Старото (Славейковото) школо (понастоящем художествена галерия и музей на измервателни уреди и училищни материали) и емблематичната часовникова кула, построена през 1814 г. Ако продължите през Кивгирения (Гърбавия) мост над река Дряновска, ще попаднете на чаршията – уличката на занаятите, по чието протежение са разположе-

ни дюкяни и работилнички, в които се майсторят различни керамични изделия, тъкани, цървули и др. Ако се изморите от пътешествието във времето, починете си на чаша кафе. Тук го правят на пясък, както преди 150 години. Вкусът и ароматът му са неповторими.

Троянският Балкан е пълен с малки китни селца, които са идеални дестинации за „мързеливи ваканции“. Едно от най-предпочитаните е **Орешак**. Свежестта на планината и красотата на природата ще ви дарят със спокойствие и уют. Селото е разположено на двата бряга на река Черни Осъм, в полите на Стара планина. Много интересна е старата махала Баба Стана, където ще откриете много добре запазени и реставрирани възрожденски къщи.

В Орешак се съхранява една от най-богатите експозиции на изделия на народните художествени занаяти – огромни пана, изящни дърворезби, китеници, розозки и черги, шарени домашни терлици и др. Наблизо е живописният Троянски манастир с чудотворната икона на Св. Богородица.

Не пропускайте да се отбиеете в **Старо Стефаново** – малко селце в Троянския Балкан, което не е отбелязано на повечето карти. Наричат го „селото на кинаджиите“, защото тук са снимани половин дузина игрални филми. Освен с уникалните си възрожденски къщи, повечето от които са паметници на културата, селото е забележително и с красивите водопади в околността.

Махала Баба Стана в село Орешак

Село Старо Стефаново

В същия район е село **Шипково**, известно с топлия си минерален извор, който лекува различни заболявания. Басейните с минерална вода приемат туристи целогодишно. Селото има интересна история – по време на османската власт в Шипково не е имало турци, което е станало причина към него да прииждат хора от други населени места. Подобно на него е **Чифлик** – друго живописно село в Троянския Балкан, привличащо туристи с топли минерални извори, красива природа и интересна архитектура.

В района на Тетевенския Балкан пък се намира **Рибарица** – живописно курортно селище. То е едно от най-дългите села в България – къщите и махалите му са разположени в протежение на 12 км. Селото е идеално скривалище за уморените от градския шум. Чистият планински въздух, покритите със зеленина околни хълмове и поляни, бистрата река и вкусните местни специалитети ще ви накарат да забравите за всякакви проблеми. Селото предлага различни възможности за настаняване – хотели, вили, къщи за гости, стаи за нощувка. Ресторантите и заведенията са много, като повечето от тях залагат на традиционна българска кухня.

Курортното село Рибарица

Еленският бут е „българското прошуто“

Град Елена е известен с уникалния си деликатес – сушен свински бут. Този специалитет се е превърнал в емблема на Великотърновския край. Местните казват, че вкусът му се дължи на уникалния климат и специфичните въздушни течения. Разбира се, за да стане добре, са нужни още добра рецепта и майсторлък. Еленчани твърдят, че рецептата за техния бут е

на повече от 200 години. Бутът се осолява и престоява около 40–50 дни в специални дъбови качества. След това се вади и се измива със зелева чорба. После се окачва на проветриво място да съхне. Всяка година по Димитровден (26 октомври) Елена привлича туристи от цяла България и чужбина на празника на еленския бут. Това е един от най-популярните кулинарни фестивали в страната.

Щирник

В района на Габрово местен специалитет е щирникът – зелена баница, която се прави само в този край на България. Щирът е растение, което расте като плевел по поляните, но е много полезен, а с него баницата става изключително вкусна. Другото наименование на щира е амарант. Обикновено в Габровско добавят и спанак. Оттам идва и зеленият цвят на готовата баница.

СТРАНДЖАНСКИ

Устието на река Велека при село Синеморец

На гости на мистичната Странджа

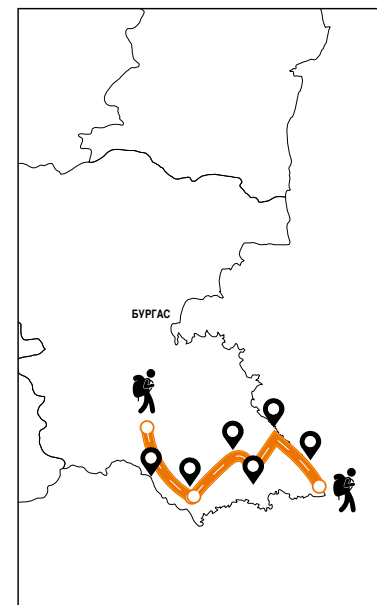
Странджа е мистична планина, а природен парк „Странджа“ е най-голямата защитена територия в България. Намира се в най-югоизточната част на страната – до границата с Турция. Поради своята отдалеченост и специфични климатични условия планината е дом на някои редки и защитени видове растения, птици и животни. Единствено тук може да видите странджанска зеленика – красив вечнозелен храст, който цъфти през пролетта (май–юни).

В Странджа са съхранени уникални традиции. Една от тях е нестинарството – народен обичай, в който се преплитат древен езически култ към Слънцето и почит към св. Константин. Най-атрактивната част от ритуалите, които се изпълняват на 21 май (по нов стил) или 3 юни (по стар стил), е танцът върху жарава.

Планината е осеяна с малки китни селца, които с автентичните си къщи и красиви църкви пазят духа на отминали епохи. Близостта им до Южното Черноморие е превърнала тези селца в посещавана от туристите атракция и много туроператори предлагат едневни разходки до тях.

Странджа обаче е далеч повече от едневна дестинация. Селцата около **Малко Търново** предлагат чудесни условия за почивка и ваканция, съчетани с приключенски открития. Странджа крие тракийски мегалити – долмени, каменни гробници, светилища, оброчища и други мистични паметници, наследство от древните цивилизации, населявали тези земи.

„Перлата в короната“ е **Бръшлян**. Селото има статут на архитектурен резерват – голяма част от къщите му са обявени за архитек-

Къща в село Бръшлян

Старото килийно училище в село Бръшлян

турни паметници. Те са изградени в типичния за Странджа стил – с издължен план, на два етажа, с външно стълбище, като първият етаж е изграден от камъни и греди, а вторият – изцяло от дърво.

Основните забележителности са църквата „Св. Димитър“, която е построена върху старо тракийско светилище, както и намиращото се в съседство старо килийно училище, което е основано през 1872 г. Интерес представляват също етнографската сбирка, която е със 150-годишна история, както и Музеят на традиционния бит и култура на Бръшлян. В околностите на селото има няколко интересни параклиса.

Българи е също задължителна спирка на всички турове из Странджа. То е известно като „селото на нестинарите“. В него е добре съхранен и продължава да се изпълнява древният обичай с танци върху жарава. Това се случва всяка година на 3 юни, когато на мезгана на селото се чества празникът на храма „Св. св. Константин и Елена“ (по стар стил). Нестинарите от село Българи са включени в Списъка на ЮНЕСКО за световното нематериално културно наследство.

Църквата в село Българи

Странджански нестинари

Село **Младежко** ще ви даде друг поглед към Странджа. Кръстено е на река Младежка, която минава през него. От селото тръгва екопътека, която отвежда до изворите на реката и намиращите се в съседство пещери. Има доказателства, че две от пещерите са били обитавани през древността. В наши дни те се посещават главно от пътешественици, които искат да видят непознатото лице на Странджа. Съвсем наблизо са разкрити останки от ранновизантийска крепост, известна като Големото кале.

С красотата и спокойствие ще ви заредят околностите на село **Стоилово**, намиращо се на 10 км от Малко Търново. Край него се намира най-големият водопад в Странджа – Докузак. Водопадът е много красив и леснодостъпен. Освен това е пълноводен целогодишно и дори в най-горещите летни месеци не пресъхва.

Интересни са още селата **Костѝ, Бродилово, Граматиково, Конголово, Сливарово**.

Една от атракциите на Странджа са разходките с лодка до устията на реките **Ропотамо** и **Велека**. Вариантите са два – да се качите на някое от туристическите корабчета или да наемете каяк. Второто е далеч по-добър вариант, тъй като ще ви позволи свободно да изследвате местната флора и фауна.

Докато се разхождате с каяк по Велека, може да се насладите на жълти водни лилии (бърдуче), които цъфтят през лятото. По бреговете на реката живее колония от каспийски блатни костенурки, които са активни през топлите месеци (юни–септември). Край Велека растат бамбук, елша, ясен, бряст, както и гъсти лонгозни гори с увивни растения, които придават на реката екзотичен тропически вид.

Може да наемете каяк по река Велека

Разходка с лодка по река Ропотамо

Устието на река Велека при село Синеморец Каспийски блатни костенурки в река Велека

Устието на река Велека при село **Синеморец** е едно от най-живописните кътчета по Българското черноморско крайбрежие. При вливането си в морето Велека образува красива пясъчна коса с дължина от около 500 м. Морската вода в тази част отразява всички нюанси на светлината, варирайки от небесносиньо до изумруденозелено. В защитената местност живеят десетки видове редки птици и риби. Над нея преминава големият миграционен път на птиците Виа Понтика.

46

Опитайте рибена чорба и скумрия на скара

Близостта до морето обуславя и наличието на много рибни специалитети в менюто на хората в Странджа. На почит по цялото Южно Черноморие са **мидите по бургаски**, **рибената чорба**, както и **прясната риба на скара – скумрия, чернокоп, сафрид, барбун**. Специалитет № 1 в този край на България е странджанският дядо. Това е вид колбас, който се приготвя по оригинална странджанска рецепта от незапомнени времена. Местните хора смятат, че се получава толкова вкусен заради специфичния климат. Странджанският дядо се приготвя от едро накълцани свинско месо и сурова сланина. Овкусява се със сол, едро смлян черен пипер, червен пипер и чубрица. Приготвя се обикновено в края на зимата и съхне през пролетта между 30 и 40 дни.

ДОБРУДЖАНСКИ

Камен бряг

Северното Черноморие омагьосва туристите с дивата си красота

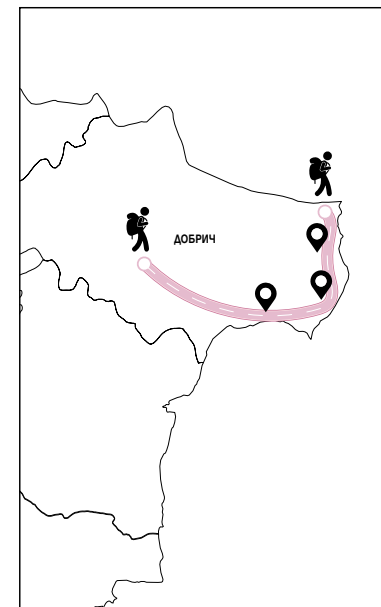
Северното Черноморие – диви плажове и вкусни морски специалитети

Добруджа и Северното Черноморие са подходящи за „бавен туризъм“ дори в разгара на летния сезон. Просто защото тук, за разлика от Южното Черноморие, няма големи курорти. На север от Каварна морският бряг е предимно скалист, което отблъсква all inclusive туристите. Пясъчните ивици в тази част на българското крайбрежие се броят на пръсти. За сметка на това районът предлага изобилие от природни забележителности и уникална природа, които са привлекателни за любителите на алтернативния туризъм.

Нос Калиакра е малък полуостров, дълъг около 2 км – парче земя, врязано в морето. Отвесните варовикови скатове на носа го правят непристъпен откъм морето, което е обусловило построяването на крепост през Средновековието. Това е най-дългият нос на Българското Черноморие. На самия му връх има малък параклис и каменна порта, която разкрива прекрасна гледка към морската шир. Калиакра е едно от местата, откъдето може да се наблюдават красиви морски залежи над Черно море.

В подножието на източния склон са се образували множество ниши и пещери, които някога са били обитавани от тюлен монах, сега изчезнал вид.

Друга подобна забележителност в региона е **нос Чиракман**, който се издига в непосредствена близост до градския плаж на Каварна. Носът е труднодостъпен и е забележителен с почти отвесните си скатове. В миналото Чиракман се е врязвал на километри навътре в морето, но при силно земетресение част от него се е срутила. За сегашния му вид е допринесла и ерозията от морската вода.

Нос Калиакра

Плаж Болата

Скалите при село Камен бряг

„Яйлата“

50

В близост до нос Калиакра се намира **плажът Болата**, обявен за най-красивия морски залив в България. Дъното на морето тук е плитко и пясъчно, а водата покрай двата ограждащи го провлака е бистра. Това е единственият плаж с пясъчна ивица между Каварна и Шабла. Преди години Болата е бил част от военен обект и достъпът до него е бил затруднен. Сега вече до него се ходи свободно и в разгара на сезона е пълно с почиващи.

Камен бряг е село, което е култово за поколения българи. Всяка година на 30 юни стотици почитатели на рок музиката и хипи движението пристигат тук, за да посрещнат заедно първия юлски изгрев на скалите край селото под звуците на неостаряващата песен на английската рок група „Юрая Хийп“ – July Morning (Юлско утро). Така малкото селце, намиращо се между село Българево и Шабла, се превръща за една нощ в рок столица на България.

Мястото е избрано неслучайно – смята се, че това е най-източният български бряг, който пръв се огрява от слънцето. На 2 км южно от Камен бряг се намира археологическият резерват **„Яйлата“**, на чиято територия се намира древен пещерен „град“. Тук в скалите са изсечени 101 пещерни жилища, датирани от V хил. пр.Хр.

Тюленово е малко селце, известно с уникалния си скалист бряг, подходящ както за гмуркане, така и за всякакви видове екстремни спорто-

Нос Чиракман

ве. Тук няма да срещнете хора, които опъват хавлии върху морски пясък. По простата причина, че в Тюленово няма пясък. Само скали. И то какви!

Ако веднъж сте видели крайбрежието му, няма да го забравите за цял живот. Брегът е осеян с причудливи скални форми и пещери. Сред тях се откроява естествено оформена скална арка, която е сред най-фотографираните обекти по Българското Черноморие. Недалеч от нея е Самотната канара.

Десетина семейни хотела и къщи за гости предлагат условия за една наистина незабавима ваканция.

В близост до селото се намира град **Шабла**, който има обширен пясъчен плаж. Най-голямата забележителност на брега е морският фар, който е най-старият и най-високият в България (32 м). От всички български фарове той е с най-интересна история и най-оригинална архитектура. Съоръжението е построено по време на Османската империя. Жителите на Шабла твърдят, че е умалено копие на едно от Седемте чудеса на древността – Александрийския фар.

Край малкото рибарско селце **Крапец** се намира най-големият „див“ плаж по Българското Черноморие. Дългата почти 7 км плажна ивица се простира чак до границата ни с Румъния при Дуранкулак.

Тук ще откриете едни от малкото останали девствени дюни по Черно море. Пясъкът е златист и ситен, а дъното – плитко. Може да се

Самотната канара край село Тюленово

Скалната арка при село Тюленово

Фарът при Шабла

Естаката при Шабла

наслаждавате необезпокоявани от никого на необятната пясъчна ивица, безкрайния хоризонт и дивата природа. Дори в разгара на лятото това райско кътче остава незасегнато от тълпите туристи.

В района на Крапец има само малки семейни хотели и къщи за гости. През лятото е пълно с къмпингуващи на палатки туристи.

Само на километър от Крапец се намира **Дуранкулашкото езеро**, което представлява естествен лиман – потопена морска долина, отделена от морето с пясъчна коса. На големия остров в средата на езерото се намира храмът на Кибела и един от най-големите праисторически некрополи в света на възраст около 2500 години. В съседство са намерени и останките на най-старото и най-голямо неолитно селище в Европа от 5250–3800 г. пр.Хр.

Дуранкулашкото езеро

Плажът на село Крапец

Старият Добрич

Архитектурно-етнографският комплекс „Старият Добрич“ е оазис в сърцето на града, който пренася посетителите в отминали времена и епохи. Преди век и половина на това място се е намирала старата Огун чаршия, където са били дюкяните на местните занаятчии и търговци. Тази традиция е частично запазена и до днес, като на възстановената градска чаршия ще откриете множество работилнички. Грънчари, ковачи, тъкачи, бъчвари, иконописци, абаджии, златари и дърворезбари продължават да практикуват традиционни за този край занаяти със същата прецизност и майсторлък, както преди век и половина. Най-голямата забележителност на комплекса е възстановената стара часовникова кула.

Мигите са деликатес № 1 в района на Каварна

Северното Черноморие е известно с мигените си ферми. Едно от популярните места за дегустация на вкусни морски специалитети от прясно уловени миги е местността Дълбока. Тя се намира на север от Балчик, в красивия Калиакренски залив. Мястото е задължителна спирка за всички, които почиват по Северното Черноморие. Разнообразието от мигени деликатеси в съчетание с красивата гледка към морето кара мнозина да пътуват специално до Дълбока, за да се отдадат на гурме приключение. Освен миги тук може да опитате и рибена чорба, която се прави с калкан, кефал и още един вид морска риба. Особено вървят със саламурийка – лютив сос, който в Добруджа се използва като подправка към рибена чорба, риба и други ястия.

ДУНАВСКИ

Залез над Дунава

Статуята на свободата в Русе

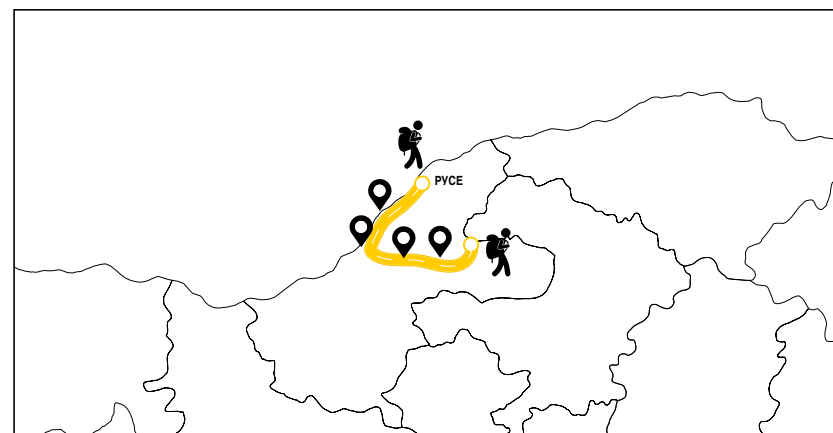
Дивата красота на Дунавското крайбрежие

Дунав е най-дългата река в България – цели 470 км от най-западната точка край Видин до Силистра на изток. В продължение на векове реката е била не само граница на държавата, но и важен търговски коридор и проводник на модерни влияния от Западна Европа.

Неслучайно наричат Русе „Малката Виена“. Това е градът, през който за първи път в България са пристигнали много от постиженията на западната цивилизация: първото павиране на улици (1843), първата географска карта (1843), първата модерна печатница (1864), първата железопътна линия (1866), първата бирена фабрика (1876), първият асансьор (1897), първата кинопрожекция (1897) и още много други.

Реката има още една важна функция – тя е основата на добре развития круизен туризъм. Пътнически корабчета от Германия, Австрия, Словакия, Унгария и Сърбия акостират всяко лято край бреговете на Оряхово, Никопол и Русе. Освен да се отгадат на шопинг и разглеждане на забележителности в градовете, туристите имат възможност да се потопят в автентичната атмосфера на селата около тях, където да дегустират местни храни и вино.

Автентичното богатство на региона са изключителните природни дадености и възможността за общуване с дивата природа. Тук се нами-

Резерват „Сребърна“

Природен парк „Русенски Лом“

ра **биосферният резерват „Сребърна“**, вписан в Списъка на световното културно и природно наследство на ЮНЕСКО, който е част от най-важния миграционен маршрут на прелетните птици Виа Понтика. Във водите на езерото Сребърна и в целия район могат да се наблюдават редки видове птици, както и други застрашени животински видове.

Наблизо се намира природният парк „Русенски Лом“, интересен не само със специфичните си животински и растителни видове, но и с многото скални манастири.

Разходката из региона може да започне от обширната пешеходна зона на **Русе**. Най-големият български град по поречието на Дунав ще ви очарова с изящните си сгради, строени в началото на XX век, издържани в неокласически стил, смесващ барок, Ренесанс, готика и ампир. Прилики с австрийската столица ще откриете и в многото светещи фонтани, разположени на различни места в центъра на града. Край реката се извиwa приятна крайбрежна алея за разходки. Там може да

Доходното здание в Русе

Дворецът „Батенберг“ в Русе

Статуята на свободата в Русе

се насладите на романтична вечеря в някой от многото ресторанти, разположени в реката върху водни понтони.

Разходката из Русе няма как да подмине градските паркове. Не пропускайте да видите Младежкия парк с розариума. Негова емблема е „Вазата“ – жива скулптура от цветя, висока повече от 3 м, която е шедевър на парковото изкуство. Всяка година тя се аранжира с различни флорални фигури – сърца, лунички, слънца и други. Използват се близо 30 хиляди стръка от различни видове цветя, за да се получи цялостна композиция, която да радва русенци и гостите на града.

Като стана дума за паркове, задължителна спирка е **лесопарк „Липник“** – най-големият на територията на България. Намира се на 10 км източно от Русе, близо до село Николово. Името му произлиза от огромните липови насаждения на това място – по официална информация те са на площ от 20 000 дка. Паркът е много приятен за разходки сред природата. В района му има голям гребен канал за ка-

„Вазата“ в русенския Парк на младежта

Лесопарк „Липник“ край Русе

Лесопарк „Липник“ край Русе

Крепостта Червен, по чийто образец е изградена Балдуиновата кула във Велико Търново

60

ну-кака и малко езерце с водни лилии, в което гнездят диви патици и други редки птици. Тук се намира и една от някогашните резиденции на Тодор Живков.

След като разгледате Русе и близките околности, е време да се отправите към **природен парк „Русенски Лом“**. Разположен между каньоните на реките Русенски, Бели, Черни и Малки Лом, паркът е богат на пещери, ниши и скални църкви. Те са разпръснати на различна височина навсякъде из скалите (ломове) и са неразделна част от пейзажа. Според някои източници броят им надхвърля 200.

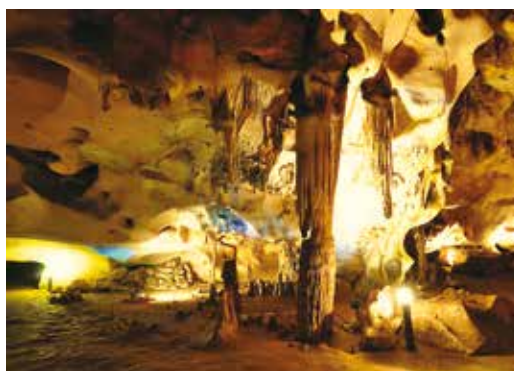
Историята на скалните църкви и манастири отправя далеч назад – в Средновековието. Смята се, че първите са възникнали в периода на ранното християнство (V–VI в.). Това ги прави едни от най-старите скални манастири не само в България, но и в Европа. В тези скални храмове, издълбани във високите скалисти брегове на реките, са живели монаси отшелници.

Скалните манастири са разпръснати по цялото поречие на Русенски Лом, но най-много от тях са съсредоточени в района на селата **Иваново, Басарбово, Нисово, Кошов**. Село Кошов е крайната точка на водния туристически маршрут с канута по река Черни Лом, който започва от с. Червен.

Скален манастир „Грамовец“ край с. Кошов

Пещерата Орлова чука

Сред забележителностите на района е и **пещерата Орлова чука**. Тя е втората по големина пещера в България с обща дължина на галериите от близо 11,8 км. По-интересна е обаче с необичайните си форми. Част от галериите в нея са покрити с красиви вълнообразни сводове, които ѝ придават „модернистичен“ вид. Атракция в пещерата е Големият сталактон с височина над 3,5 м и дебелина 50 см. Смята се, че е на около един милион години (самата пещера е на 2 милиона години).

В пещерата са намерени върхове на копия, кремъчни стъргалки, топор, парчета от глинени съдове. Те доказват, че пещерата е била обитавана от хора още по времето на късния палеолит. Във вътрешността на пещерата са открити и скелети на мечки. Обявена е за природна забележителност и национален туристически обект. Благоустроена е.

Не пропускайте **средновековния град крепост Червен**, който е бил сред най-значимите военни и административни центрове на Втората българска държава. Червен е наследник на византийска крепост от VI в. от времето на император Юстиниан. Впоследствие градът е завладян от българите. Построен е върху стръмен скален рид, обграден от три страни от река Черни Лом. Поради разположението си и

Ивановските скални църкви

61

Голямата пещера край село Писанец

развитата си отбранителна система Червен е бил важен военен център, който е защитава столицата Търново от север.

Всяка година в началото на май Червен е домакин на традиционния „Средновековен фестивал“. Посетителите му могат да пробват силите и уменията си в различни състезания и демонстрации или да наблюдават как доброволци в характерни за епохата костюми пресъздават средновековен боен лагер.

Писанец е друго интересно село в района. То се намира в долината на река Бели Лом и привлича туристите с интересните скални феномени около него. Сред atracциите край селото е и Голямата пещера, която впечатлява с близо 30-метровия си свод, от който се открива красива гледка към долината. В нея редовно се организират концерти, изложби, арт пленери и други културни прояви.

Долината на Бели Лом край село Писанец крие интересни скални феномени

Не пропускайте да опитате прясна риба от Дунава

Дунавската кухня залага на прясната риба, уловена от реката. Повечето заведения в Русе предлагат рибена чорба с девесил и различни рибни специалитети от сом, шаран, толстолоб, амур и есетрова риба. Рибата се приготвя най-често по два начина – пържена или печена на плоча. Любимата разядка на местните е тарам хайвер с препечен хляб. Сервира се почти навсякъде. Един от местните специалитети е сом по мелничарски. Рецептата произлиза от Русе и е доста популярна в целия Дунавски регион. Рибата се маринова предварително, след което първо се запържва с брашно, а след това се пече на фурна с лук и домати. Накрая се добавя специален „мелничарски“ сос, включващ лимон, зехтин и няколко вида подправки. Сервира се с печени крутони.

СЕВЕРОЗАПАДЕН

Белоградчишките скали

Северозападът: девствена природа, вкусна храна и гостоприемство

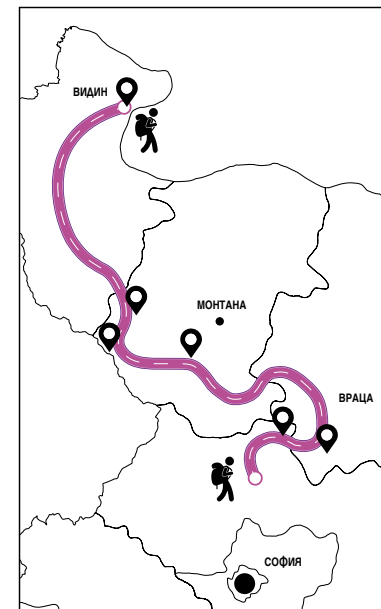
Районът около Видин, Враца и Монтана рядко попада в каталозите на туроператорите. Основната причина е икономическото състояние на региона – българският Северозапад често е определян като „най-бедния регион в Европейския съюз“.

Истина е, че след падането на Желязната завеса районът претърпя големи икономически трансформации, а миграцията на работна ръка към столицата София и чужбина доведе до обезлюдяване на много населени места около Дунава. Това обаче не прави Северозапада по-малко атрактивна туристическа дестинация. Освен вкусна храна и гостоприемство, районът предлага и красива природа.

Знаете ли например, че тук е най-голямото съсредоточие на естествени пещери в България – Магурата, Леденика, Венец, Лепеница, Елата, Змеюва дупка, Темната дупка, Понора, Ръжишка, Козарника и др. В пещерата Козарника са открити следи от човешко присъствие от преди 1,4 млн. години. Обитателите на пещерата са били ловци от ранната старокаменна епоха (палеолит) – далечни предшественици на *Homo sapiens*.

В този район се намира и един от най-красивите природни феномени на България – Белоградчишките скали. Неслучайно те бяха номинирани в класацията за Новите седем чудеса. Скалните образувания са извайвани от природата в продължение на 200 млн. години и впечатляват с причудливите си форми и червеникавия си цвят, който се дължи на високото съдържание на желязен оксид. Някои от скалните колоси се издигат на височина до 100 м.

А какво да кажем за Искърското дефиле! Това е мястото, където река

Меандър на река Искър при село Церово

Крепостта Баба Вуга

Искър разсича дълбоко Стара планина, образувайки живописна клисура, изпълнена с чудновати скални образувания, пещери, водопади и са намерили защита красиви манастири. Районът е подходящ за туризъм през всички сезони, като разходката из дефилето предлага „алпийски“ гледки на почти всеки завой. Особено красиви са меандрите на реката при селата **Церово, Заселе, Бов, Лакатник, Черепиш и Лютиброд**.

Задължителна спирка в пътешествието из региона е **крепостта Баба Вуга**. Това е най-добре запазената средновековна българска крепост. Намира се на самия бряг на река Дунав, в северната част на Видин. Тя е заобиколена от ров, който някога се е пълнел с вода от реката, а мостът е бил подвижен. Била е замък на владетеля на Видинското царство – цар Иван Срацимир.

Крайдунавският парк на Видин е приятно място за разходки с гледка към реката, минаващите кораби и Дунав мост 2. В парка се намират градският театър „Вуга“, джамията и библиотеката на Осман Пазвантоглу, турската поща, Телеграф капия и няколко паметника.

Чипровци е градче, прочуто в цяла България с климарството си. Производството на килими е занаят и поминък на населението в това балканско градче от незапомнени времена. Чипровският килим е част от културното наследство на България и е една от емблемите на региона. Можете да разгледате богатата експозиция от ръчно тъкани килими в Историческия музей на града. Жените от Чипровци обичат

Историческият музей в Чипровци

Къщата музей на баба Илиция в село Челопек

да казват, че освен материали – памук и вълна, в килимите влагат и своите мечти.

Във Врачанско също се развива селски туризъм в последните години. В полупланинските села **Згориград, Челопек и Паволче** има много къщи за гости, които предлагат пълноценна почивка сред забележителна природа и вкусна домашна храна. Селският туризъм има добри традиции и в селата около Мездра – **Руска Бела, Оплетня, Зверино, Лик, Лютиброд, Типченица, Ребърково и Очин дол**.

Берковица е курортно градче в подножието на връх Ком, четвъртият по височина връх в Западна Стара планина. От върха започва българската отсечка на трансевропейския туристически маршрут „Е-3“, популярна повече като „Ком–Емине“. Край Берковица се намират красивите Хайдушки водопади, до които води модерна екопътека.

Вършец е друга предпочитана туристическа дестинация в Северозападна България. Освен с минералната си вода и санаториуми, които предлагат спа процедури, градчето примама с красиво оформените си градски паркове и близките водопади – Райски кът и Заноженски. Тук е построено първото българско казино (1924) и е бил проведен първият конкурс за красота. Заради лековитите си извори Вършец е наречен Град на здравето.

Турлашката кухня е уникална

Бел муж е традиционно ястие на турлаците – общност, живееща в Северозападна България, известна със своите изключително вкусни постни гозби.

Този местен специалитет се приготвя от 2–3 бучки прясно несолено сирене,

което се намачква в тиган и се бърка на огъня, докато се стопи. Посолява се на вкус и се прибавят 4–5 супени лъжици брашно, докато се съгъсти като каша. Бърка се, докато се изпече хубаво и се сипва в чиния.

Сиромашка и постна, но вкусна и здравословна, кухнята на турлаците се е запазила и до днес в т.нар. Турлакия – 30-ина планински села във Видинско и Монтанско от Салаш и Стакевци през Чупрене до Чипровци и Говежда. Турлашката кухня е пряк резултат от начина на живот на общността. Като хора балканджии основният им поминък е бил животновъдството. В планината правели открити кръгли кошари, в които прибирали овцете и козите. Наричали ги торло или турла, откъдето идва и наименованието турлак или торлак. Въпреки че са били животновъди, те са яли месо само по празници. Делничното им меню е изцяло постно.

БАВЕН ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ

Съставител *Иван Михалев*

Дизайн на корицата *Книгоиздателска къща „Труд“*

Редактор *Мирослава Бенковска*

Коректор *Валя Калчева*

Технически редактор *Стефка Иванова*

Първо издание

Формат 60x90/16. Печ. коли 4,25

КНИГОИЗДАТЕЛСКА КЪЩА „ТРУД“

София 1202, ул. „Св. св. Кирил и Методий“ № 84;

тел.: 02/942 23 75

Разпространение – тел.: 02/846 75 29

e-mail: office@trud.cc

www.trud.cc

Печат „Симолити '94“ ООД

